

Om samspelet mellan idrott och politik på kommunal nivå skrev **Paul Sjöblom** en avhandling i historia som i idrottsforum.orgs spalter **recenserades** av fakultetsopponenten **Björn Horgby**. Knappt två år tidigare hade Morten Mortensen uppnått doktorsgraden i historia vid Institut for Idræt, Københavns Universitet med en avhandling på samma tema, men på dansk botten och i väsentliga avseenden olik Sjöbloms. *Idræt som kommunal velfærd: Mentalitet, velfærd og idrætspolitik i København, Ballerup og Skive 1870-1970* beskriver idrottens framväxt i tre danska lokalsamhällen, i nära samklang med välfärdssamhällets formering och etablering på lokal nivå. Christer Ericsson har läst Mortensens avhandling, som han fann intressant om än inte invändningsfri. Liksom svenske kollegan Sjöblom tycks Mortensen ha ett alltför tungt empiriavsnitt vilket i båda fallen leder till omfattande volymer, alltför omfattande enligt deras recensenter. Och i Mortensens fall har detta fått konsekvenser för tydligheten i teori- och metodavsnitten.

Empiriskt inriktad avhandling om idrott och välfärd

Christer Ericsson

Mälardalens högskola

Morten Mortensen

Idræt som kommunal velfærd: Mentalitet, velfærd og idrætspolitik i København, Ballerup og Skive 1870-1970

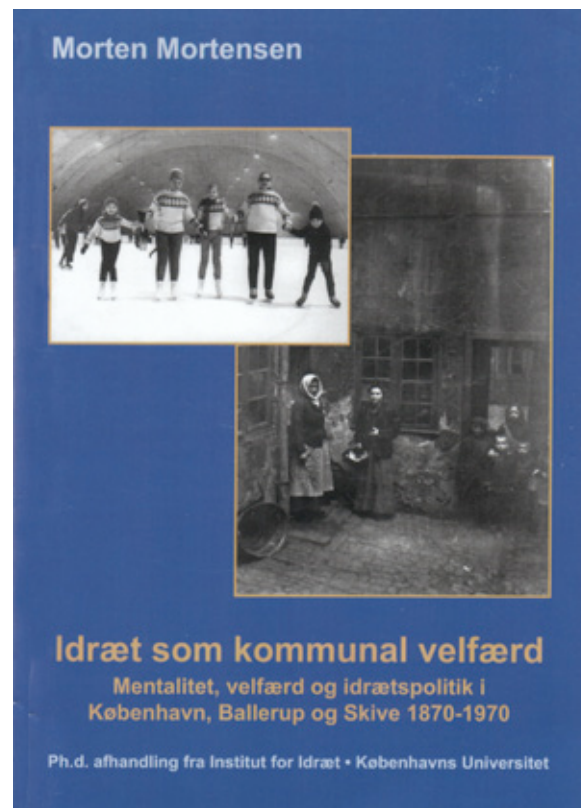
489 sidor, hft.

København: Institut for Idræt, Københavns Universitet 2004
ISBN 87-89361-81-4

Morten Mortensens övergripande syfte är att nå en djupare förståelse för hur idrottens värden och självsyn har bidragit till konstruktionen av det välfärdssamhälle som tog form i kommunerna under den aktuella perioden. Mortensen söker efter områden där det existerat samband mellan idrottens självförståelse, det offentliga uppfattning om idrott och idéerna bakom byggandet av välfärdssamhället. Författaren följer två spår. I det ena försöker han rekonstruera några centrala och generella drag i idrottens självförståelse. I det andra spåret undersöks den lokala idrottshistoriens utveckling i en kommunal välfärdshistorisk kontext. Utifrån denna ambition formulerar Mortensen tre teser. Det är inte möjligt att förstå relationerna

mellan det offentliga och idrottsföreningarna om inte dessas syn på sig själva studeras. Idrottens speciella status – fri från offentlig styrning och kontroll – kan endast förklaras utifrån dess självförståelse och att välfärdstanken om "det goda livet" och realiseringen av detta genom idrott tar gestalt först och främst i en lokal, kommunal kontext.

Mortensen kombinerar i sin avhandling två historiska forskningsriktningar, en mentalitetshistorisk och en

välfärdshistorisk. Den mentalitetshistoriska används för att analysera och blottlägga det centrala innehållet i idrottsföreningarnas syn på sin egen verksamhet. Denna metod, menar författaren, gör det möjligt att förstå den "rationalitet" de historiska källorna är tillkomna i. För att kunna "avkoda" de historiska källorna är det nödvändigt att förstå att den rationalitet de är tillkomna i också är olösligt förbunden med dem. Det är viktigt att inte bara förstå vad människor tänker, utan framför allt hur de tänker.

Den välfärdshistoriska ansatsen, menar Mortensen, gör det möjligt att sätta den kommunala idrottspolitiken i en samhällelig "förståelseram", det vill säga i den konkreta politik som fördes i de tre utvalda kommunerna. Detta för att förstå att den idrottshistoriska utvecklingen i kommunerna inte är ett eko av den stora nationella idrottshistoriska utvecklingen, utan en historia med en egen dynamik, som i sin tur återverkat på "den stora historien".

Konkret följs i avhandlingen två analysspår. Det ena spåret är tänkt att visa på centrala förståelsekategorier i de lokala idrottsföreningarnas självförståelse (eller den rationalitet källorna är tillkomna i) och få fatt på några av självförståelsens mekanismer. Det andra spåret är en händelsehistorisk rekonstruktion av den roll idrottsföreningarna spelat i uppbyggandet av den kommunala välfärden. Den mentalitetshistoriska ansatsen har sin styrka och svaghet, men Mortensens ståndpunkt är att mentaliteter alltid är knutna till speciella intressen, att det kan existera inre spänningar mellan konkurrerande mentaliteter i bestämda sociokulturella miljöer och att mentaliteters förändringar är människans verk. Presentationen av ansatsen är emellertid kort och inte särskilt klargörande.

Avhandlingen består av två delar. I den första delen inringas några centrala kategorier i idrottsföreningarnas självförståelse utifrån en mentalitetshistorisk ansats. I del två undersöks genom tre exempel idrott som kommunal välfärd. De "förståelsekategorier" som Mortensen analyserar är frivillighet, kamratskap och att ungdomen skulle hållas borta från gathörnen. Förståelsekategorierna har ringats in genom källorna. Utgångspunkten är inte teoretisk utan empirisk. Frivilligheten blev förstådd som ett engagemang fritt från marknadens profitorientering och det offentliga förmynderi. I idrottsföreningarna uppfattade man sig själv som vänner och kamrater i ett socialt sammanhang byggt på emotionella värden. Därutöver gav föreningarna möjligheter till social samvaro och ett skydd mot normlöshet och kriminalitet.

Undersökningsperioden sträcker sig över hundra år, 1870-1970, med fokus på perioden 1945-1970. De kommuner som studeras är storstaden Köpenhamn, landsbygdskommunen Ballerup och den mellanstora köpstaden Skive. De två analysspåren täcks inte källmässigt in vid alla tre orterna. I Köpenhamn genomförs undersökningen i huvudsak på den kommunalpolitiska nivån, i Ballerup primärt på föreningsnivå eftersom föreningsarkivet här är omfattande. För Skive finns arkiv, dock långt ifrån heltäckande, från både föreningar och kommunen. Konsekvenserna av detta källäge borde ha problematiserats betydligt mer än vad som görs. Studerar man källorna till del ett framgår det att undersökningen huvudsakligen täcker in perioden 1950-1970 och då i första hand Ballerup och i någon mån Skive. De olika förståelsekategorierna har också tidsmässigt sina tyngdpunkter. När det gäller frivilligheten fångas i princip perioden 1960-1973 in och då nästan uteslutande Ballerup. Undersökningen av förståelsekategorin kamratskap studeras under perioden 1950-1970, även här i huvudsak i Ballerup. Den tredje kategorin har källor som täcker in en något längre period 1940-1973 och en något jämnare spridning mellan orterna även om Ballerup dominerar även här. En svaghet är också att inte någon egentlig källkritisk diskussion förs om urkunder, t ex jubileumsskrifter, som stora delar av empirin bygger på. Författaren flaggar visserligen för ojämnheter i tillgången till material för de tre orterna, men noggrannheten hade krävt en mer omfattande diskussion om problemen med källors relevans. Särskilt angeläget är detta då författaren själv betonar hur viktigt det är, när man använder en mentalitetshistorisk metod, att källunderlaget är omfattande med skild karaktär och representerar såväl den lokalpolitiska som den lokala föreningsnivån och olika typer av kommuner.

Analysen av de tre förståelsekategorierna leder ändå, menar författaren, fram till en betydelsefull inblick i de centrala mekanismer med vilka idrottsrörelsen förstod sig själv. De värden som ryms i de tre kategorierna förblir oförändrade genom perioden och uppvisade en tydlig stabilitet, tröghet och kontinuitet samtidigt som samhället på flera viktiga områden genomgick stora förändringar. Mortensen menar också att källmaterialet tydligt visat att det offentliga representanter, lokala politiker och ämbetsmän också tänkte och tyckte som idrottsföreningarna^[1] och därmed var en del av självförståelsen och den bakomliggande mentaliteten. Det finns källor som styrker dessa påståenden, men problemet är bristen och ofullständigheterna i källtillgången. Mortensens egen empiri visar dock även på olika händelser där motsättningar mellan idrottsföreningar och synen på självförståelsen står i fokus som borde diskuterats och analyserats mer uttömmande.

I Avhandlingens andra del undersöks den konkreta politik inom idrottsområdet, som fördes i kommunerna Köpenhamn, Ballerup och Skive. Kommunerna undersöks var för sig i ett kronologiskt upplägg. Mortensens

slutsatser är att idrottsföreningarna långsamt över perioden får en allt större betydelse i uppbyggandet av den kommunala välfärden. Efter 1945 kan man konstatera att idrotten blivit en del av den universalistiska välfärdsmodellen, även om variationerna mellan kommunerna är stora. I storstaden finns modellen etablerad redan tidigt under 1900-talet. Den konkreta utformningen av de kommunala välfärdsanordningarna på idrottsområdet, är betingat av lokala förhållanden, lokala maktförhållanden och- maktstrukturer samt lokalsamfundets inre dynamik. Detta sagt av författaren som överhuvudtaget inte använder begreppet makt i sin avhandling.

Undersökningen och dess resultat är intressanta. Den fördjupar kunskapen om idrottens ökande samhällliga betydelse. Styrkan ligger i det empiriska hantverket medan bristerna finns i avsaknad av tydlighet i den teoretiska och metodiska ansatsen. Ett uppenbart problem är författarens tillvägagångsätt. Han tycks ha arbetat efter principen "allt skall med". Utifrån detta har författaren valt ett upplägg som bygger på presentation av empirin vilket får till följd bristande tydlighet och sammanhang. De långa kapitlen är uppstyckade i allt för många korta avsnitt med egna rubriker, vilket skapar onödig vilshenhet. Framställningen hade vunnit på ett tematiskt upplägg, där de inledningsvis formulerade teserna styrte undersökningen. Detta hade skapat förutsättningar för en tydligare komparation mellan orterna och en fördjupad analys.

[1] Förmodligen för att idrotten hade ett egenvärde för dem. (Förf:s anm.)

© **Christer Ericsson 2006**

 Köp boken från Bokus.se

 Kjøp boken fra Ibooks.dk

 Køb bogen fra Ibooks.dk